PH
3351
V25
A17
1892

SZÉPIRODALMI KÖNYVTÁR.

SZERKESZTI

HEVESI JÓZSEF

KÖLTEMÉNYEK

1887–1893

IRTA

VAJDA JÁNOS

HARMADIK ÉVFOLYAM

Megjelenik minden hó 1-én.

Szerkesztőség és kiadóhivatal VII. Rózsa-utcza 46.

533

KÖLTEMÉNYEK

1887—1893

IRTA

VAJDA JÁNOS

BUDAPEST

A „SZÉPIRODALMI KÖNYVTÁR“ KIADÓHIVATALA

1892

—

Deutsch Zsigmond és társa. IV., bécsi-utcza

LIBRARY
SEP 28 1970
UNIVERSITY OF TORONTO
PH
3351
V25A17
1892

„Toldi" Könyvnyomda Budapest V. Gyapju-utcza 6.

ALBUMBA.

Szép leányok, kedves hölgyek,
Kik egy lelkesítő csókot
Nem adnátok a költőnek,
Mégis egyre ostromoltok

Pár rimelt sorért, emlékül
Fehér könyvetekbe irva.
Minden édes emlék nélkül —
Mire jó e száraz firka?

Mi rimelne össze szebben,
Mint két szivnek dobbanása?
A költő csak énekeljen,
És a mennyet soh' se lássa?

Csak a mi a szívbe irva
Szerelemben égő vérrel,
Az a halhatatlan szikra
Még a sírban sem enyész el.

Elmosódik emlékünkben
Minden bölcs irásunk, tettünk;
Csak az óra feledhetlen,
A melyben — elfeledkeztünk . . .

DE PROFUNDIS.

Mint az árva holt anyára,
Ugy borulok rád, hazám.
Hideg vagy, fekete, sárga ;
Alszol-e, vagy valahára
Meg vagy halva igazán ?

A csatában el nem estél,
Csak leraktad fegyvered.
Jó sokáig szenderegtél ;
Halkan álmodban beszéltél,
Látva fényes képeket

Eljövendő nagy napokról . . .
„Leszen ugy mint régen volt“.
Vagy talán már nem is alszol,
Csak pihensz, vársz, hallgatózol,
Hogy ki hived, árulód ?

Fiaid már vetkőztetnek,
Osztoznak ruháidon.
„Ez az enyim, ez a tied“
S e fölött hogy verekednek! —
Vagy talán én álmodom?

Neked éltem, érted éltem,
Önfeledten, igazán.
A mi tüz, láng volt szivemben,
Oltárodon elégettem;
Mindenem föláldozám.

Jutalmul mást nem kivánva:
A te dicsőségedet.
Szenvedésem mind nem fájna,
A csalódás, hogy hiába!
Őrüléssel fenyeget.

A nagyobbak, erősebbek
Tőled eltaszítanak.
Álomporral hintegetnek,
Altató dalt zengedeznek,
Hogy ne halljad hangomat.

Kétségbeesett örjöngő
Sikojával költelek.
Félek, minden órán késő . . .
Kapzsi, éhes, prédaleső
Banda élve eltemet.

Még azt mondják, hazudozzák,
Hogy magadnak gyönge vagy.
De ha kell harczolni másért,
Szolgai liberiáért —
Erőd óriási, nagy!

Önjavadra semmid sincsen.
Idegennek telivér.
Meztelen vagy, mint az isten,
Kinek testét eszik itten,
És a papja mind kövér.

De mig élek, én remélek,
Hiszem az istenemet:
Leszáll az a keresztfáról,
S ujra egyszer elkorbácsol
Templomábul titeket.

— És ha meghalsz, ha csalódom,
S szellemed elköltözött:
Tetemeden, koporsódon
Mint a féreg, nem rágódom,
Ott halok tested fölött,

Megkövülve, mindörökre,
Aeolhangu sírjeled' . . .
Zengve ős dicsőségedről,
Legalább a feledéstől
Megmentem hired, neved . . .

FÜRDŐI EMLÉKEK.

I.

Az emelvényen, simitványon
Találkozunk minduntalan.
Nézlek sováron, szólni vágyón,
De mindamellett szótalan.

Ha eltűnsz egy-egy pillanatra,
S nem látlak, majd elolvadok.
Szemeidet rám ragyogtatva,
Ajkam, szivem dermedt, fagyott.

Irígylett, boldog átlag lelkek
Vesznek körül, — könnyű nekik!
A vallomást, hogyan szeretnek,
Levelező könyvből szedik.

Mit mondjak én?! — Oh e dolognak
A vége még botrány leszen . . .
A lábaim már úgy inognak . . .
Atlas se birja el szivem'!

Kétségbe esve, elbolyongva,
Hol senki nem jár, egyedűl,
Szerelmem a sürű vadonba
Vigaszt keresve menekűl.

Csöndes, homályos rengetegbe
Egy régi várnak romja, im.
Leülök a profán jelenbe
Mélázó omladékain.

Elmélyedek a messze multba,
Midőn telt szívü lovagok
A szépek lábához borulva
Nyögték: szeress vagy meghalok!

És elég volt a szépnek ennyi;
A lovag is czélt ért vele.
Ki nem nevette érte senki,
S a rendőr sem fülelte le . . . .

II.

Szegény fejem, mit is viódol,
Hogy honnan e nagy fájdalom?
Hisz tudhatod te azt nagyon jól,
Mi voltakép az én bajom.

Hogy nem tudok szeretni lanyhán,
Csak szertelen, szörnyen, nagyon.
Úgy ég a vérem, mint a kátrány
A tengeren kigyúlt hajón.

Mint a salétromos rakéta,
Mely égbe vágyva, sustorog.
Erőlködését mosolyogva
Nézik le fényes csillagok,

A kiket meg se közelíthet,
S még le sem ért, elég a láng . . .
Elvesztve üdve az egeknek
S a földi kéjnek egyaránt . . .!

N. N. EMLÉKKÖNYYÉBE.

I.

Ledér pillangó a betelt vágy;
Hálátlan és hamar feled.
Sokszor tovább emlékezik rád,
Ki hőn sovárgva egyszer meglát,
S aztán — nem is szólhat veled...

II.

A tisztelet-disz, a babér
A nép kezéből sokat ér.
Kegyeleted, csodálatod,
Szívedben hogy ha nincs egyéb,
Úgy érzem, mint a legnagyobb
Szégyen, gyalázat bélyegét.

Magasban, örök hó alatt
Eper se rózsa nem fakad.
Adnál fejemre háló-sipkát,
Adj papucsot, nem bánom, inkább;
S ez átkozott nagy tiszteletről
Örökre bár, feledkeznél el . . .
Egy szekér borostyán nem ér föl
Egy kis maroknyi szerelemmel.

IDYLL.

Szobánkban heverészve pihenünk.
Az etikett most nem parancs nekünk.
Künn zúg a téli szél; magunk vagyunk,
S ott a sarokban egy pár czirmosunk.

Egymással ők is épen játszanak.
Nem látnak ők se most, se hallanak.
Nézzük csak mit csinál e két hamis.
Vagy nem tanul e holtig a pap is?

Majd szembe áll, hemperg, majd megszalad,
Pofozkodik a hím az ágy a'att,
De oly hizelgőn, kérőn, kecsesen . . .
— Ha mi is igy? mit gondolsz kedvesem?

Csak nincs is édesb lelki élvezet,
Mint megfigyelni a természetet.
Tanulni tőle filozófiát:
Mienk, mig elfeledjük, a világ!

Az állatokban is, ha nyár, ha tél,
Hozzánk az isten példákkal beszél.
Gyönyörüen dalol a csalogány,
Azért szeretni nem csak ő tud ám.

Szivünk gyönyörrel oly teljes tele,
Hogy szinte elfáradtunk már bele.
Mit most nekünk a más izlése itt?
Kövessük, a mi nekünk jól esik.

Mi mindent nem miveltem már veled!
A szemeimmel majd megettelek;
Aztán izenkint harapdáltalak,
És rágicsáltam a kis ujjadat.

És mégis érzem, ez mind nem elég!
Jó volna tán egy kis keserüség?
Jer kis bolondom, jer hamar, te kis
Cziczus, pofozzuk egymást el mi is!

TÜNEMÉNYEK.

Puszták örök lakója néha lát
Feje fölött, tündöklő légen át,
Vonulni egy különös madarat,
Minőt nem látott még ez ég alatt.

Jó ismerőse mind a mennyi van
Erdőkön, lápok ingoványiban.
Egyszerre kitalálja név szerint,
Melyik mi fajta, hogy ha rátekint.

De ezt az egygyet — ezt nem látta még.
Sovár kiváncsin lesi várja rég,
Hogy ha fölötte ujra elhalad,
Megnézi jobban, megcsodálja majd.

És várja, várja sok, sok ideig,
Mig maga is beléöregedik.
Hó a szakálla már, gyér fürtje len,
— Az a madár többé meg nem jelen.

Eszébe jut, álmában látja még;
Nincs lelke tükrén már csak ez a kép.
S végperczein, midőn már szinte holt,
Csak akkor tudja meg, mi *ritka* volt.

* * *

A költónek, ti többi emberek,
Emelni szobrot ne siessetek.
Mert úgy lehet, még áll a büszke emlék,
Midőn dalát már régen elfeledték . . .

Halhatlanok birája az idő.
Csak akkor tudjátok meg, hogy mi ő,
Ha elmerültek hosszu századok,
S hozzá hasonlót még nem láttatok . . .

A KÖRÖNDNÉL.

Ünnep délután van; nézem,
A szegény nép hogy mulat;
A ligetben, forgó gépen
Hogy üli meg a lovat.

Pörg a dob, cseng a réztányér;
Boltinas, szobaleány,
Cselédség, ki most mind ráér,
Lovagol faparipán.

Alakok vigan, gond nélkül
Váltakoznak, és pedig
Többnyire mind beleszédül,
Mig az óra letelik.

Eltünődöm, e dologban
Mi lehet a czél, a jó?
Végre meggondolva jobban,
Az egész nem oly bohó . . .

Vagy nem igy kering e itten
Ez a nagy, kerek világ?
Földi élet, nem e épen
Ez a te komédiád?

Az idő, mint e nagy orsó,
Forg, de nem halad tova.
A jelen egy csodakorsó,
Fogy, de nem fogy el soha.

Csillagok, felhők, világok
Jönnek-mennek szüntelen.
Csóválgatja, mint egy zsákot,
Ismeretlen ős elem.

És letünnek, ahogy utjuk,
Létük egyszer véget ért;
S róluk is csak ugy nem tudjuk,
Mint magunkról, hogy miért?

LENNI VAGY NEM LENNI.

Ó népem, jó magyar nép, drága vérem,
Mit kell felőled hallanom, megérnem !
Kik tégedet uraltak egykor, mind a népek,
Most mit beszélnek, vagy nem is beszélnek ? !
Hogy te vagy az utolsó ; mind szabad már,
Csipetnyi szerb, rumén, az lesz a bolgár,
S szokás szerint segited is majd őket,
Nem nézve, hogy mi vagy, mi lesz belőled ?
Te egymagad vagy itt inas ruhában,
Pedig ahol ezer veszély, halál van,
Te jársz elől, dicsőséget, hatalmat
Szerezve másnak, rablánczot magadnak.
Immár nem is magyar, csak István-ország,
Zászlódat horvát csatlósid tiporják.
Ős czimered, szineid megtagadva
Nem a magad nevével indulsz hadba.
S hogy lelkesülj, első parancsolat :

Hazádnak nyelvén szólnod nem szabad!
Érthetlen, természettelen világ!
Ilyet mesében is vajon ki lát?
Oroszlánt, melynek abba teljék kedve,
Hogy a szamárbőrt hordja tetszelegve?
S te tűröd ezt mind, tűröd, viseled,
Tehet akárki akármit veled,
Veled, kit egykor oly dicsőnek láttam
Világszabadságért vivott csatákban,
Midőn nagy lelked oly lángot vetett,
Hogy bevilágitotta az eget,
Mely már nyugotról végig besötétült,
Az emberek lelkén zsarnok lidércz ült . . .
És ébredezve a nyomás álmából,
A névtelen hősök csatazajától,
Megszégyenülve, álmélkodva néztek
Köröskörül rád mind a többi népek,
A hiresebb, erősebb, rátartóbbak,
Kik mindazáltal már megfutamodtak
S a szabadság, dicsőség lobogóját
Mikor már ők, a nagyok, sárba dobták,
S vészkiáltásaikkal fölkeltettek —
Te egymagad azt onnan fölemelted,
Mezetlen, puszta kézzel készületlen,
— Fegyvert, ugy mondád, azt hoz majd az ellen —

És kapva lóra szőrén, a kezedbe
Karikás ostoroddal, kierésztve,
Vagdaltad őket képen, s hajszolád,
Mint pásztor a tilosba ment gulyát
Gyalog ha voltál, a lovast kergetted,
Te fogtad el, a kik bekeritettek.
És dárdaerdőt, ágyusort, várbástyát
— Soha világ nem látta ennek mását —
Ököllel ostromoltál és vettél be . . ,
Mi vagy te most? Im a szerep cserélve:
Az adja a hőst és huzatja a tust,
Kinek te mondád: ik huszár, du Hanswurst . . .

Ó népem, mit gondoljak már felőled,
Higyjem, ne higyjem áhitott jövődet?
Meg vagy talán most rontva, babonázva,
Vagy alkotását Isten meggyalázza?
Urrá leszen, mert szapora a féreg?
Turul, kesely szolgája a verébnek?
Nem járna többé a szabadban, pusztán,
Csak rabkalitban csenevész oroszlán?
Vagy csak pihen a sivatag királya,
Mig sorlövők csapatja körülállva
Rettentő fekhelyét rezgő inakkal,

Gunyolja, szidja, eleinte halkkal,
Majd önzajától neki bátorodva,
Arczátlanabbá válik bősz csoportja.
Dobálja és ingerlí mindenképen,
Ki ereje — méltóságérzetében
Oda se néz hitvány beszédnek, kőnek;
Nem mozdul ő, a mig belé nem lőnek,
De akkor azután van ne mulass!
Hiába ottan puska, dárda, vas,
Egy-két golyótól ő mindjárt le nem dől.
Egyszerre vérzik bár tizenkét sebből,
Jaj annak, a kit ő letenyerel.
Egy pofonátul tízen esnek el.
Van, a ki megmered tekintetétül;
Legokosabb, ki elfut esze nélkül,
És valahol, valami zsibvásáron,
Megveszi a bőrét fölvert nagy áron
A rettegett, a nagyszerü állatnak,
Kit éjnek idején verembe csaltak,
És viszi el, nagy messze, mutogatja,
Hogyan esett remek lövése rajta?

Világbiró nagy ősök nemzedéke,
Én nemzetem, ez a te *multad* képe.
Hogy szám szerint kevés vagy, ritkaság,

Meg-megrohant a gyáva sokaság.
Hogy kis szigetként állsz e néptengerben,
Páratlanul, rokontalan, egyetlen,
Segítve még mást, soha senki téged —
Ha még is élsz, ez méltó büszkeséged.

De hajh, mi írva a *jövő* könyvébe?
Ki a nemesnek voltál mintaképe,
Im ellened fordult idő, világ.
Mi ős erényed volt, az most hibád.
Vérmes hited, pazar nagylelküséged'
Titkon nevetve zsebelik üzérek.
Nem nyers vitézség dönti a csatát:
Géppé fegyelmezett nagy sokaság,
Hangyák erénye, munka, szorgalom.
Kalmár a hős a világszinpadon.
A csatatér koczkája voltaképen
Előre már a béke versenyében
Mindenfelé azok javára dől el.
Kik előkészitették jól a rőffel.

De hát ha igy van — s igy tagadhatatlan —
Ki nagy valál, hol halni kell a hadban,
Gyöngébbek most a könnyebb föladat:

Lét küzdterén rajtad kifogjanak?
Ne tudna győzni itt erős karod,
A munka versenyén, ha akarod?
Ki a hazáért bőven ontod véred',
Ne tudnál adni érte veritéket?
E kirabolt, de ifju szép anyát,
Ki szégyenkezve, esdve néz reád,
Mint kéregető özvegy utfelen
Mert harczban elrongyollott, meztelen,
Felöltöztetni *uj divat* szerint,
Hogy irigyen csodálják őt megint,
Kik most lenézik, piperés banyák, —
E föladat méltó ne volna rád?
Ha e magasztos czél nem lelkesít,
Élned tovább vajh érdemes-e ítt?

Benépesitni a vadon pusztákat,
Hol most rideg tanyák, bitófák állnak,
Mosolygó kertek, nyájas kéjlakok
Végetlen gyöngysorával, és amott
Bozontjait a Kárpát és Bakonynak
Hol most bün, inség férgei bolyongnak,
Fésülve, mosva, kivasalva szépen,
— Völgyén csatorna; mozdony a hegyélen —
Gyárak sugár minaretjeivel

Megannyi templommá avatni fel,
Hol messze zúgva a gép orgonája
Arany esőt hullajt alá a tájra . . .

Ah ugy van, ugy lesz, ugy kell lennie!
Beteljesülni látlak jós ige:
„Nem volt, de *lesz*.“ S rá a *királyi* szót
A Phönix hamvain „és *szebb lesz mint volt*!“
Én nemzetem, napod még fölragyog.
Nem tudsz te tenni, csak mindig nagyot.
Közelre várni ellenségidet,
S a saját fegyverével verni meg.
Hát munka kell csak? furfang, lelemény?
Csodát mivelsz te ott is, hiszem én.
El-elpihen, szenderg önérzeted.
El kell magad kissé szégyenlened.
Sőt néha, bizván szertelen magadba,
El-elmaradsz, megkésel készakarva.
Fölbátorodni az ellent hagyod,
Diadalod hogy lenne még nagyobb.
De ha megindulsz telivér hevedben,
Nincs akkor, a ki neked állna ellen.
Vi ághires, félelmes rohamod
Egyszerre lép át egy félszázadot.

Kit el nem öltek karddal óriások,
Fogd meg sörényen a kapát, az ásót.
Dologra is, ha *ember* kell a gáton,
Te légy az első az egész világon!

AZ ÁLLATKERTBEN.

Szűk palotáddal szemben meg-megállva,
Elnézem olykor szenvedésedet,
Állatvilág nemes, fogoly királya!
Amint szabadulásod keresed.

Jársz kelsz, forogsz alá föl szakadatlan,
Fürkészve egyre a nyilásokon,
Mint befogott ló a száraz malomban,
Nem tudva megnyugodni sorsodon.

Vigasztalódjál . . .! itt e földi létben
Megannyi élők mind rabok vagyunk.
Mint neked itt a vég, nekünk meg épen
A végtelenség gyötri bús agyunk.

Gyorsabban mint te ádáz börtönödnek
Rázod kérlelhetetlen rácsait,
Képzelmem rezgő szárnyai verődnek
A halovány tejút határaig.

És még azon túl, messze, mondhatatlan
Távolságok felé röppenve el,
Kérdéseimre, hol a vég azokban?
Kétségbeejtő némaság felel.

És mégis, tudva bár, hogy mind hiába,
Elátkozott lélekként, hittelen,
Rémtelt, örök, siket vak éjszakába
Űz hajt a kétely, fojtó sejtelem . . .

Mig mindenütt szédűletes örvényszél
Ásít felém, ijesztve: ne tovább!
— Lelkemnek, im ládd, a te rekeszednél
Nem tágasabb e mérhetlen világ!

PÁSZTOR-ÓRÁK.

Már igazán dühbe jövök
Szépséges kedvesem, miattad,
Hogy kerek ég és föld között
Nem lelek tárgyat, hasonlatnak.

Hiába, szó ide-oda,
Végtére is csak azt kell látnom,
Te vagy a legnagyobb csoda
Ezen a szép tündér világon.

Mint igazi mohamedán
Próféta szent könyvéről tartja:
Te vagy előttem a Korán;
Minden szépségnek foglalatja.

Mi itt körültünk egyedül,
Külön-külön, megfoghatatlan,
Mint ellentét mind egyesül
Benned, csodálatos összhangban.

Szemedben, mely felém ragyog,
Együtt van éjfél és a hő dél.
Szebb vagy, mint mind az angyalok,
És csábitóbb az ördögöknél.

A vállad oly hideg, fehér,
Mint a szüz hó a Kárpátokban.
És mégis gyújt, ha közel ér,
Perzsel, mint villám. olthatatlan . . .

Bájad nem ismer éjt, napot.
Hatalma nincs rajtad sötétnek.
Sötétben is . . . ah, még csak ott!
Úgy sütsz, lobogsz, hogy majd elégek.

S az üdv izzó kohója, hol
A csók terem, mi bővösb annál?
Az tüzesebb, mint a pokol,
És édesebb a menyországnál . . .!

NÁDAS TAVON.

Fönn az égen ragyogó nap;
Csillanó tükrén a tónak
Mint az árnyék leng a csónak.

Mint az árnyék olyan halkan,
Észrevétlen, mondhatatlan
Andalító hangulatban.

A vad alszik a berekben;
Fegyveremmel az ölemben
Ringatózom önfeledten.

Nézem ezt a szép világot.
Mennyi bű báj, mily talányok!
Mind a mit körültem látok.

Nap alattam, nap fölöttem,
Aranyos tüzes felhőben,
Majd a fénylő víztükörben.

Itt az ég a földet éri.
Tán szerelme csókját kéri . . .
Minden oly csodás, tündéri.

Mi megyünk-e vagy a felhő,
Vagy a lenge déli szellő,
A szelíden rám lehellő?

Gondolatom messze téved
Kék ürén a semmiségnek.
Földi élet, hol a réved?

Szélei nádligeteknek
Tünedeznek, megjelennek.
Képe a forgó jelennek . . .

Most a nap megáll az égen,
Dicsőség fényözönében,
Csöndessége fönségében.

S minden olyan mozdulatlan . . .
Mult jövendő tán együtt van
Ebben az egy pillanatban?

A levegő meg se lebben,
Minden alszik . . . és a lelkem
Ring egy méla sejtelemben:

Hátha minden e világon,
Földi életem, halálom
Csak mese, csalódás, álom?...

EMLÉKKÖNYVBE.

(Rögtönözve.)

Az óriás nap képe elfér
Egy harmatcsöppben, hogyha tiszta.
Ágaskodó, hánykódó tenger
Egy sugarát nem adja vissza.

Tanulj az égi, szende gyöngyharmattól!
Csak egynek add át szerető szived'.
Lehetsz egész világé, ámde abból
Egészen semmi sem lesz a tied.

SZOBROK.

I.

Az egyik ül, a másik áll;
Ez harczra hí, az békét prédikál.
El van találva egyik, mint a másik,
Csak mindegyiknél valami hiányzik:
Amott a lábviz és a hálósipka,
Ennek nyakából a — koldustarisznya.

II.

És lásd a legnagyobbat érczben itt,
Amint kinálja eszmekincseit.
Alatta egynehány fura
Madár ijesztő figura
A messze Hellaszból, holott
Oly közelről kinálkozott
Az a bitó, a mely alatt
A vármegye hazafiak
Nagy szelleme termékeit
Szitkok között megégetik . . . .

A MEYERLINGI HALOTT.

I.

Egy királyfi, szép, jó, kedves,
Eszményképe ifjuságnak,
A minőt olykor szerelmes
Szűzek álmaikban látnak . . .

Ép erős testben lélekben;
Leventék virága, éke.
Sok nagy ország, nép egyetlen
Reménysége, büszkesége.

A mi drága e világon,
Mit kivánhat epedő szem,
A mi sok másnak csak álom:
Birja mind valóban, bőven.

Szép fiatal felesége
Szende, mint husvéti bárány.
Egy kis lány repes feléje,
Angyal, templomok oltárán.

Gazdagsága mérhetetlen.
Fellegvára, palotája
Édeni kert közepében
Annyi, hogy se szere száma.

Ott az arany, ékszer, gyöngysor,
A sok gyémánt szemfényvesztőn
Ugy hever, mint jó terméskor
A vadalma, tilos erdőn.

Ott a koronák csoportja,
Bűvös fényt lövellve szerte.
Ha tizenkét feje volna,
Jutna egy-egy mindegyikre.

Látva ezt, fájón merengőn
Hajh mi sokan elgondolják:
Van bizony, van itt e földön —
Nem mese a tündérország.

S ennyi kincsnek, földi jónak,
Dicsőségnek öröklője,
— Ó csodája szörnyü sorsnak! —
Halva fekszik im, megölve

Halva fekszik a királyfi;
Öngolyója furta testét.
Népek vándorolnak látni,
Hogy valóban elhihessék.

Ó csak jertek is, csak jertek,
Nézzétek meg e koporsót,
Dús, szegény, aggastyán, gyermek,
Világbölcsek és tudósok;

Megtanulni, megkönyezni,
Hogy mi hát e földi élet?!
Van-e sír, hol dics, fény, ennyi
Összeomlott, semmivé lett?

S jertek ide sorba mint ti,
A haláltól kik irtóztok,
És aztán nevessétek ki
E kimerült vén birkózót,

A ki itten eljátszotta
Legmerészebb mutatványát;
Kinek eztán a kunyhókba
Hanyatlását csak kaczagják . . .

Nézzetek e hamvvederre
És ha jön a végső óra,
Jusson e kép eszetekbe,
S haljatok meg mosolyogva . . .

II.

Egy nagy név, utána pontnak
Egy golyó, és ezzel vége.
Ennyi áll majd irva rólad
A történetek könyvébe.

De azért nem lészsz feledve.
Csak dohos sirbolt a könyvtár.
Múmiát rejt pergamenje.
Szebb, dicsőbb sor, a mi rád vár.

Hogy kifosztva egy félszázad,
Hadd sirassa a történet
Veszteségét a világnak —
De te örvendj a cserének.

Szárnyain tündérregének
Neved a földet bejárja.
Rólad zúg majd a szeleknek
Méla bánatos hárfája.

Költők énekelnek rólad
Versenyezve váltig, dalban
S a kit emleget dalnok-lant,
Az igazi halhatatlan.

Boltozatos titkos erdő
Halkan csörrenő patakja
Zengedez majd rejtelmedről
Szaggatott hangon, zokogva.

Arató lányok, legények
Haza menve éjszakára,
Adogatják át regényed
Unokáról, unokákra.

Mialatt a nyári égen
Hallgatózó csillagoknak
Reszketeg szelid fényében
Nagy, nehéz könyek ragyognak.

Várak omlanak, bedőlnek
Koronás fejek kriptái;
A rege még szól felőled:
„Egyszer volt egy szép királyfi,

Kinek ágyát rózsakelyhek
S líliomokból vetették;
Kinek oly korán meg kellett
Halni, mert nagyon szerették“. . .

BORONGÁS.

A szél odakünn birkózik a fákkal,
És zörgeti, rázza az ablakot.
Itt benn a falon egyhangu zajával
Az örök idő halk lépte kopog.
Lép erre egyet, lép egygyet amarra,
És tolja odább a perczmutatót,
Mig teljes a kör; aztán üt az óra,
És kezdi, a hol végzé, ugyanott.

A szél odakünn dul ful szakadatlan;
Sebes eső veri a födelet.
Mint nyáj, ha komondor űzi avarban,
Szaladoznak a hamvas fellegek,
Egymásra nyomulva, eltünedezve,
Mint lelkemen át a gondolatok . , .
És nézem az ingát, hallgatom egyre,
Nem szólal e benne egy nagy titok?

Szirmok, levelek röpködnek a légben.
Körtánczban az élet és a halál.
S e nagy mindenség végtelenében
Soha egyenlő két gyönge füszál!
Végkép elenyészők csak mi vagyunk hát?
Jár, jár az idő és még se halad,
Csak tolja muló létünk mutatóját,
S lejárja, de ő maga helybe marad.

Viódik a fény a homállyal az erdőn.
Egy percznyi derűt vált hosszu ború.
Sikoltva a szél üzenget a kürtőn;
Akár a kuvikhang, oly szomorú!
E földi világon, fellegeken túl
Halhatlan az, a mi soha nem él.
Mi lett, született, mind eltünik, elmúl:
Ember, fű, virág; árnyék, falevél . . .

A szél odakünn birkózik a fákkal,
És zörgeti, rázza az ablakot.
Itt benn a falon egyhangu zajával
Az örök idő halk lépte kopog.
Lép erre egyet, lép egygyet amarra,
És tolja odább a perczmutatót,
Mig teljes a kör, aztán üt az óra,
És kezdi megint, hol hagyta, amott . . .

SODOMA.

Javában áll a vásár; a zsivajban
Megsıketűl a lelkiismeret.
A czég fölöszlik, im végeladóban
Árverelik a kerületeket.
Kapós az áru; hogy ne? sokat ér,
S potomság, mit a boltos érte kér:
„Ki hazudik nagyobbat?" E sivár
Föltétel a kikiáltási ár.

Föl és alá ki tud hizelgni szebben
A mennynek és pokolnak egyaránt?
Ah könnyü sor! mi drága még részletben —
Egészben szinte semmit ér hazánk . . .
Lemondott róla régen mindenik,
Adó, vevő, hivén, hogy sirba tért.
Csak még a bőre! ezt adják, veszik,
Igaz, hogy olcsón: egy üveg borért . . .

Mint mikor a hajó a viztölcsérben,
Haj rá, neki! hol a pezsgős palaczk?
Pokolba őrült becsület, szemérem!
Föl a kabinba, hol a szűz aj k?
Nyerít a kéjvágy, bőg a hiúság,
Vonít az írigy önzés éhesen!
Itt már hiába átok és imádság!
Én már csak a kénkő esőt lesem.

És eljön az, hah, itt is a határon;
Én látom azt, mint Lót, rég, egyedül.
De nem megyek, nem mozdulok . . . bevárom . . .
Hiába a sugallat: menekülj!
Kéj lesz nekem e gyilkos tűz-zuhany;
Szemlélni, hogy réműl a gyáva gaz!
Diadalom, ha ők mindannyian
Látják, hogy hal meg köztük egy igaz.

Mint egykor Herkulanum és Pompeji
Végnapján láva-temető alatt,
Volt még egy hű, valódi római,
Ki mozdulatlan, őrhelyén maradt;
Ha majd kiásnak a hamu-özönből
Álmélkodó késő évezredek,
Találnak ott — s majd rám ismernek erről —
Egy fölemelt főt s egy üres kezet! . . .

UTÓIRAT.

Bezárom én is már a boltot.
Napomnak vége; kész a mérleg:
Nem maradok, hazám, adósod.
Mi tőlem telt, megtettem érted

És te nekem nem adtál semmit.
Bár csak szivem volt minden kincsem,
De azt od' adtam kicsinyenkint,
Ott már, ugy tetszik, semmi sincsen.

Kimért, inséges volt a kosztod,
Mint fegyenczházi gazdasszonynak.
Frankfurtiakban ettem kóczot,
A mellyel puskát tisztítottak.

Nem tartozom leányaidnak,
Kiket dicsőiték versekben.
E földi édenből enyim csak
Ugy festve volt s azt — megfizettem.

Aszúd helyett, mitől a holtak
Egy pillanatra föltámadnak,
Ihattam rend szerint csak ollyat,
Mitől gyöngébbek szörnyet haltak.

Szó a mi szó, tagadhatatlan,
Nem kényeztettél semmiképen.
Azért ki még se fogtál rajtam:
Nem renditettél meg hűségben.

De engedd, adjak egy tanácsot.
Kinek mit adsz, tartsd jobban számon.
Mert végre, nem lehetlen, mások
Elrettenhetnének példámon,

Hogy ugy eresztesz el magadtól,
Mint gazdag ház fukar gazdája,
Ki a szegény utast még egy jó
Pohár borával sem kinálja . . .

AZ ELSŐ.

Egyszer, vadász-asztal körül,
Hol tréfa, élcz közt folynak perczek,
Egygyé kerül, véletlenűl
Sok fejedelmi vérü herczeg.

Nagy házak sarja és komák mind,
Bár trónjuk másfelé ragyog.
Leülnének, ám a bolond int:
„Hohó! De melyitek nagyobb?“

Terítve dúsan, ékesen,
Mint ez magától értetődik.
De éhesen bár, sebtiben
Kell dönteni, ki ül elől itt?

„Hát, — szól az egyik kérkedőn —
Az én családom a legrégibb.
Király volt ősöm, még midőn
Csatlósok voltak a tiéid.“

Szomszédja spleenes gőggel ásít:
„Ki úr a legtöbb nép fölött?“
Dörmögve vágja rá a másik:
„Egy tagba' nálam több a föld.“

Így árverelnek egyre-másra,
És már elhűlne a leves,
Mert már csak épen egy van hátra,
De szólni már most ez se rest.

„Szó ami szó, csak teremtmények
Jött-mentek vagytok jó urak.
Nektek fölmondnak mint cselédnek,
Mint a ruhát fölváltanak.

Sok népetek, nagy földetek;
De meg volt már előbb, s úgy látom,
El is lehet nélkűletek,
Ha megunva a járom.

Ám a dolog fordítva nálam.
A melyen én uralkodom,
— Ez a különbség köztünk — házam
Szülötte az egyuralom.

Népek tejutját egyedűl,
Tartjuk, mint Atlasz az eget.
Házam nekül úgy szétrepül,
Mint az anyányi verebek.“

Összenéz a víg komaság;
Ez a beszéd sehogy se dőre.
A legidősebb fölkiált:
„Öcsém kerülj előre.“

A LEGSZEBBNEK.

Szép nyári éj. A parkban ültünk.
A mennybolt ragyogott fölöttünk.
Sürű jegenyesor, platán
Csoport nézett le ránk középen,
Nyugalma, csöndje fönségében,
Sötéten, mint a Notredame.

Az égi tündöklő betűkben
Sokáig némán elmerülten
Kutattuk sorsunk titkait.
Hogy vaj mi rend, mi törvény ottan,
Az-e, vagy más a csillagokban,
Mint a mi itt uralkodik?

Elmélkedénk a távolságról,
A melyről a számtudomány szól
Dadogva, miglen elakad,
Mint gyermek, ki az éjszakába
Csodás, kisértő rémet látva,
Ajkára fagynak a szavak.

Szédítő mélyein az ürnek
Parányi emberértelmünket
Erőltetők, — mi haszna van?!
Minél tovább elévelődtünk,
Annál sötétebb lett köröttünk,
Ijesztőbb a határtalan!

Mig végre aztan észre jőve,
Szemedbe néztem eltünődve,
S a kérdés egybe oldva lőn.
Minden világos lett előttem.
Ez egyetemes kis tükörben
Láttam, mi írva oda fönn.

Különböző csupán a méret.
Nagyban, kicsinyben a ledérnek
Áll a világ, most már tudom!
Az égen, földön egy a végzet.
Állhatlanok szedik a mézet;
A hiveké a fájdalom.

Ha majd a kik bűbájaidnak
Üdvözítő fényéből ittak,
Rég elfeledt a léha had;
Kinek elérhetlen vagy, messze,
Lelkében mint halhatlan eszme
Emléked él és fönnmarad.

Ez a világi sor! Ha egyszer
Elmult, kihalt egy-egy naprendszer,
És udvarának keretén
Boldog, kegyelt holdak csoportja,
A kikre lángját pazarolta,
Függnek kihűlten, feketén;

Hová egy eltévedt sugára
Az ég egy árva csillagára
Reménytelen, későn hatott:
Az a sugár e mérhetetlen
Távol bolyongó égi testen
Még azután soká ragyog . . .

SZERELEM HATALMA.

Hiába lettél nagy, dicső hős,
Padisah vagy orosz czár dölyfös,
Ki nabucoi érzetében
Nem tudja már, hogy hova lépjen.

Szivedben ujuló tavasszal
Találkozol egy gyermekarczczal,
Ki rózsalánczot vet nyakadba,
Bár láthatatlant, 's meg vagy fogva.

Ki ura vagy a seregeknek,
Kit népek, országok rettegnek,
E szép szemeknek sugarától
Remegsz, a földön csúszol-mászol.

Nyögsz térdre esve, jársz négy-kézláb ;
Nyom a fejedre csörgő sipkát.
Csinál belőled nagy bolondot,
És okosan,mert így vagy boldog.

Ne bánd, akárki vagy, barátom,
Hogy így van itt e szép világon.
Hogy e kicsiny bársony kacsókák
E kerek földet kormányozzák.

Hogy egy parányi, láthatatlan
Szikrában oly nagy hatalom van.
A dinamitnak egy morzsája
Nagyobb ur, mint a Himalája.

Tövébe, hogy ha akna fúrva,
Egy öntudatlan gyermek újja
Érintse meg és hurrah, egyben
A Csimborasszo légbe röppen.

ŐSZI HANGULAT.

Vége már a szép napoknak.
A virágok hervadoznak.
Bágyadoz a nap sugára.
Lombjai a rengetegnek
Mélabúsan integetnek;
El kell menni, úgy-e, nemsokára?

Közelebb megyek hozzájuk,
Hallgatom a suttogásuk,
Ha nekem is felelnének.
Ülök a füves bozótba,
Mint ki virraszt, hallgatózva,
Ágya mellett vonagló betegnek.

Az erdőnek érverése,
Hegyi patak csörrenése
Egyre lágyabb, egyre lankad.
Odafönn a gyászfelhőbe
Készül már a szemfedője,
És egyszerre majd eláll, elhallgat.

Elmerengve tépelődöm,
Mi az ember itt a földön,
És a nagy rejtély, a lélek?
E csodás, e képzelhetlen
Vég nélkül való mindenben
Elenyész-e csak e percznyi élet?

A levegő halkan mozdul,
És a haldokló falombrul
Egy levélke hull a földre.
Ez talán az égi válasz,
E halott kép, néma, száraz?
Hátha mégis . . . nézem eltünődve.

Mintha irva volna rája:
E világ egy játék kártya;
Elkeverik, meg kiosztják.
Porszem, ember, falevél, mind
Megannyi pillangó lény itt,
Újulásban örök mulandóság. . . .

UTOLSÓ ÁBRÁND.

Beszélhet a hit és a bölcselet;
Rút a halál, szépítni nem lehet.
Undort, iszonyt kelt borzasztó alakja.
'S ki tudja, vaj' mi lappang még alatta?

Álom talán, tudat- s álomtalan;
Embernek végre csöndes nyugta van?
Örökre, mindent elmult, elenyészett?
Szomorú bár, ez voln' a jobbik végzet.

De hátha újabb gyötrelem, pokol;
Az ember még aztán is fuldokol;
Egymásután, lassankint, atómonkint
Szenvedve át tovább a haldokló kint?

Fekete sárga rém, ádáz halál,
Rejtély, mit földi ész ki nem talál;
Istennek büntetése vagy kegyelme,
Jó vagy gonosz, meg kell nyugodni benne.

De lenne bár a legszörnyűbb eset:
Útálatosabb, rémületesebb,
A mit belőle emberek csinálnak:
Az ágy, amit kezük vet a halálnak.

Oh hogy az ember élve szolga, rab,
Még hullájában sem lehet szabad!
Hogy nemcsak a lét versenyén egymásnak —
Még a halál után is vermet ásnak!

Mert nem elég ijesztő a halott;
Megörökítik e rémalakot.
Hallhassa, tehetetlen. mozdulatlan,
Mint rágja undok féreg, őrli halkan.

A tömeg haza várja lelkedet.
Hogy mint kisértet kelj föl, eltemet.
Leszögeli, lezárja koporsóba
Magát az istent, a ki megváltotta.

Gyógyíthatatlan, rögzött bárgyuság!
Nem fog ki rajta a nagy tanuság,
Hogy a ki mint hős halt meg a kereszten,
Nem birt maradni e sötét rekeszben.

Oh boldogok, kik a máglyán elégtek,
Mint visszaröppenő láng, szálltok égnek,
A végtelen, szabad légoczeánban,
Hol örök fény, örök világosság van!

Oh mily dicső, mi fönséges lehet
Ragyogó ég, penészes rög helyett!
Megtérni egyenest, egyszerre abba,
Mely minden éltet, üdvöt oszt, a napba!

. . . . Ti emberek, ti többi emberek,
Vesszőfutás volt létem köztetek.
Mi enyhített, fönntartott életemben,
Csak a saját lelkemből meritettem.

Ha majd megölnek a kapott sebek,
Maradjatok következetesek.
Egyetlen egyszer, a nagy pillanatban
Tehettek jót velem, bár akaratlan:

A keveretlen öröm, nyugalom
Szűz mosolyával dermedt ajkamon
Égessetek meg, mint egy átkozottat
És legyetek mindannyian áldottak! . . . .

MESSZE INNEN!

Óh hogy én e förtelmek helyéről
Nem tudok elmenni valahára!
Ide vagyok én bősz végezettől
Tolvajok, csalók közé bezárva.

E tömegben nincsen mit keresnem.
Hajh, talán már késő is belátnom . . .
Futni kedvem nincs e bünversenyben,
S nincs hitem forditni a világon.

Mire varni itt? — Vad állatokba
Menekült az egyenes jámborság
Kerge gőg, hitványság összefogva,
A szerény igazt lábbal tapossák.

Itt, hol örjöngő hiúság szörnye
Agyarát egymásra csattogatja,

Itt vagyok én igazán, e körbe'
Egyedül, magamban, elhagyatva.

. . . Lombos erdők ábrándos homálya,
Áhitatra késztő csöndessége;
Rajta átlövellő nap sugára,
Ott, csak ott a sebhegesztő béke.

Boltozatos, titkos sűrük mélyén
Háboritlan alacsony kis hajlék;
Oh, ha ottan élhetném le békén,
A mi napjaimból hátra van még!

. . . Homlokát omló hajába rejtve
Ama sziklán ül a méla bánat,
Téveteg szemekkel, elmerengve
Képein az elmulandóságnak.

Ott lehetnék én jó társaságban:
Hallgatózva, mit beszél az Isten
Suttogó szellőben, illatárban,
— Mással úgy sincs immár számvetésem.

S álmadozva álmodó virággal,
Hervadozva hervadó levéllel,
Mig fölöttem elhaló madárdal
A bucsuztató imát zengné el:

Ott, hol a világi lárma elfogy,
Várni rád utolsó, örök álom . . .
Elfeledve végkép teljesen, hogy
Emberek is vannak a világon . . . .

MÁKSZEMEK.

I.

Ez a világ, e földi élet
Mi más az ifjunak s a vénnek!
Előbb arany, utóbb csak talmi,
S a vége az, hogy meg kell halni . . .

II.

Szomoru-vigság földi létünk!
Csak akkor lettünk boldogok,
A midőn épen elvesztettünk
Egy földi paradicsomot . . .

III.

(V. Georginának.)

Ugy tetszik, mindent elfeledtem.
Mögöttem minden ellapult.
Ha visszanézek, egy kietlen
Szomoru sivatág a mult.

Csak a te képed él még benne
Csodás, ködös távolba, mint
A Saharában, messze, messze,
A még kilátszó piramíd,

Mit el nem ér a fáradt vándor,
De képe lelkén, megmarad
Még akkor is, ha teste már por
A föveny szemfödél alatt . . .

EMLÉKSOROK.

Elmulni ily pillangó lét után!
Eltünni és nem tudni hogy hova?
Megsemmisülni, mindörökre tán;
Nem látni többé a napot soha!

Ember, mulandó, koldus vagy király
Emeld föl és hordd magasan fejed!
Hős vagy, fenséges, mind, ki a halál
Gondolatát agyadban viseled! — —

ELMULT IDŐ.

Mikor a szél a hüs észak felül
Az erdőn oly szomorun hegedül,
Hogy a fák borzongnak, a gally remeg,
Tánczolnak a légben falevelek;

Mikor az égbolt felhővel tele
Egy leszögelt koporsó födele;
Miként ha az idő, az ég, a föld
Kétségbe esnék önmaga fölött;

Kiviszem a szabadba szivemet,
Hogy a mit emberek közt nem lelek
A messze ég alatt találhatok
Az övénél is nagyobb bánatot.

A fák alatt járok, találgatom,
Miért zokog, mit nyög e zord vadon?
A suhogó avarba borulok,
Multat, jövőt, mindent elgondolok.

Hogy minden elmúl, elmult Napoleon...
És elmulunk mind innen egykoron...
Megfeszitették az isten fiát!
El van hibázva az egész világ...

Te elhaló megújuló sohaj,
Nagy az bizonnyal, mit siratsz, a baj.
De még is egyet mondok én neked,
Ha volna arra nálad felelet.

Lehet-e nem történtté, a mi lett,
Betöltve mással *az* a jelenet..?
Muló idő, lehet-e mutatód
Előre hátra igazítni, mondd?!

Tábládon égni látok egy sebet.
Törülhető-e, a mi megesett,
Mitől az égi zárdaszűz, a hold
Izzó haragra lobban, az a folt?

Lehet-e szűzzé ujra az ajak,
Megtér e vissza az a pillanat,
Mi nekem akkor... ottan... elveszett?
Tehetlen ebben isten, végezet?

De hasztalan kérdezgetek tovább,
A felelet dermesztő némaság.
Mint az adós, fizetni képtelen,
Szégyenkezőn süket a végtelen.

S hozzá az éj is társul érkezik,
Kárpítja lassan rám ereszkedik.
S gyászom diadalában egymagam
Állok reménytelen, vigasztalan . . !

II.

Képzeljetek csak lángoló napot,
Hogy nincsenek körülte csillagok
Mi haszna ég el benne annyi láng?
Neki sötét gyász a kerek világ.

Nem ragyoghat a fény, nem melegít,
Ha mások azt rá vissza nem verik.
Viszhangtalan az üres végtelen . . .
— Ez a te földi átkod én szivem.

S ha a ligetbe kimegyek veled,
Mit sugnak ott a hulló levelek?
Hogy nincsen erre más vigasztalás,
Mint bús enyészet, örök elmulás . . .

Várhadd te már — hiába — a tavaszt!
Neked virágot többé nem fakaszt.
Megsemmisülni! rád ez volna ír;
De hajh! ki fejti meg, mit rejt a sír?

Nem csalfa hazug álarcz a halál?
A lélek él, nyagalmat nem talál.
És visszatér a bősz emlékezet
Az üdvre, mely örökre elveszett!!

Sajgó szegény szív! im hogy cserbe hagy
Erőködő, vergődő emberagy!
A végtelen világ, az egyetem
Hallgat közömbösen, részvéttelen.

Tehetlen, véges minden gondolat.
Teremts magadnak egy istent magad,
S higyj benne buzgón, esztelen, vakon.
— A teremtésben nincsen irgalom . . . !

HARMINCZ ÉV UTÁN.

Mi hátra volt még, elkövetkezett:
E földi létben gyász sorunk betölt.
Találkozunk — irgalmas végezet!
Utolszor, egyszer még, a — sír előtt.
Hittem, hogy lesz idő, midőn megösmersz,
S helyet cserél bennünk a fájdalom;
És folyni látom, majd ha már késő lesz,
A megbánásnak könnyét arczodon.

Mert amit én vesztettem, óriás,
Hozzá az ég adott erőt nekem.
Én látok itt olyant, mit senki más;
Csodákat mivel emlékezetem.
A multból fölmerűl egy pillanat,
Mint oczeánból elsülyedt sziget;
És látom ujra ifju arczodat,
Mikor még másért nem dobbant szived.

És e varázslat rád is visszahat.
E lélek a te Veszta-templomod.
Oltára képében látod magad;
Mit vagyok én neked, most már tudod:
Ha majd e földi élettől megváltam,
Imába, dalba foglalt szerelem
Örökkévalósága a halálban . . . . .
Az ég, ládd, mégis eljegyzett velem!

Ki bájaidból méltatlan vadakra
Pazaroltál nem értett kincseket;
Én, a hideg bálvány vezeklő rabja,
Ki minden kéjt szivébe temetett:
Most itt ülünk, siralomházi lelkek,
És nézzük egymást hosszan, szótalan . . .
Tekintetünkben hajh! nem az elvesztett —
Az el nem nyert éden fájdalma van.

Igy űl a hold ádáz vihar után
Nagy, mozdulatlan tornyos fellegen,
És néz alá a méla éjszakán
Bánatosan, de szenvedélytelen,
Hallgatva a sirbolti csöndességet
A rémteli sötét erdő alatt,
Amig a fákról nagy nehéz könnycseppek
Hervadt levélre halkan hullanak . . .

„SEGITSÉG.“

Mit a szegénynek a dúsgazdagok
Vetnek, megirják a napi lapok.
Oszt másnap az egészet feledik.
Mit koldus a másik koldusnak ad,
Isten könyvébe irva a fa'at,
És ott marad a — végitéletig.

CREDO.

Ha neve sem lesz régi vármegyének,
Kerületek-körökről szól az ének,
Melyek közérdekűleg mért határát
Már nem „bogár“ után keringve járták;
Lesz ki parancsol és ki megfogadja,
Törvénynek átalános foganatja;
A szolgabírók rémmesében élnek,
Mágnás nem áll fölötte a törvénynek;
Az árvapénztárnok többé nem sikkaszt,
Mert cselekedni már nem *uri* „sikk“ azt;

Ha az adó lesz kétszerannyi mint ma,
De kulcs, arány csaladkozhatlan minta,
És e cserével mindakettö jól jár:
Hatalmas ország és jó módu polgár;
Mert államát igaznak, szentnek tudva
Adózó mit keres, el nem hazudja;
Munkás jutalma méltó bér, dicsének,
Közmegvetés árnyéka a herének;
Rangot, czimet nem koldult rend szalagja:
A szellem és erkölcs fensége adja;

Ha mint megannyi Cortez Nándor, multunk
Hajóit *eltökélten* fölgyujtottuk,
Hogy itt ez *uj világot*, melyhöz értünk,
Meghóditjuk, de *vissza* már nem térünk;
Nem pislogunk a sirba dicsöségér',
Csak szent ereklye már az ősi czégér.
Eltünt s uj diszbe öltözött a puszta,
Szebb délibáb — jólét fényébe uszva;
Kinvallató pandur s futó betyár
Helyén sürűn a mozdony griffje jár;

Ha németek hozzánk tanulni járnak,
Magyar leányt keresnek gouvernantenak;
Csikós mulat vasárnap frakkot öltve,
Utolsó antisémita kitömve,
Nadrágszij, csáti bot, czigányok sátra,
Nemesség bibliája: ferbli kártya,
És — tisztesség nem eshetik kimondva —
Rojtos gatya... kerülnek muzeumba:
Akkor telik be jós igéd, Széchényi!
Dicsőség, boldogság lesz itten élni...

A SZOMORÚ KÖRUTAS.

Egyiptom, Líbia csodái,
A Péter és Pál kupolái,
A karnaki romok alatt
Hideg közönynyel elhalad;
Mindezeket megnézni „chic“,
De megteheti mindegyik,
Kinél sok a pénz, a vagyon,
És neki sok van, sok nagyon.

Saját hajó a tengeren,
A szárazon külön vonat.
Ét-háló-társalgó terem,
Mint világfürdőkön divat
Orvos, szakács, gépész, hajós,
Bohócz és gyóntató barát,
Tolmács, hieroglíftudós
Kisérik a világon át.

Már láta mindent, a mi nagy,
Hegyet, havast, gót templomot,
Mit emberkézzel emberagy
S az ős természet alkotott.
Mindez mit ér? Semmit sem ér.
Csak unalom, teher neki.
Sovárg a közönségesért,
A nagyság átka kergeti.

Őt bántja a világ szeme,
Mely mindenünnen rátapad.
A bámulat, a hír szele,
A merre útján elhalad.
Nem tanulmány, nem látomány,
Nem kéjút, a mit élvez ő,
Nem járni új kaland után;
A czélja épp ellenkező.

Nem a tudásnak szomja bántja,
Hajh! bár a tenger bősz viharja,
A rohanó mozdonykerék,
A recsegő hajói gép
Ki tudná rázni mind együtt,
Mi elméjében összegyűlt!

Kegyetlen vampír a tudás!
Telhetlen szája véredet,
És annál kétkedőbb Tamás,
A mennyivel többet bevett.

Feledni, elrejtőzni messze,
Zord, laktalan vad tájakon,
Hol semmi emlék ne jelezze,
Mi megsebezte egykoron.
Az ismeretlenség homálya
Sajgó szivére volna ír,
De hát előtte jár s utána
Nyomában mindenütt a hír.

Világra szóló hír dicsfénye,
Mit annyian áhítanak,
Az már családja öröksége,
Mely egy nagy ős névhez tapad.
Miért népek csatáztak, haltak,
Több mint egy fél évezredig,
Neki teher már a magas rang,
Nyomasztja, ránehezedik.
Ha minden a mi üdvöt ad,
Mit emberek óhajtanak,
Hír, fény, dicsőség, rang, vagyon,

Együtt mind bőven, gazdagon.
De mind mit ér, ha fáj neki,
Szivét csak jobban égeti
A gondolat, hogy hasztalan,
Ez neki mind hiába van.

Selyem, biborfény jól mutatja
Jól termett, hősi alkatát,
De elborult lélek bánatja
Csak láthatóbb lesz azon át.

Utján a szomszéd fejedelmek
Küldöttei ha megjelennek;
A bámuló tömeg ha várja
A lobogódiszes határba:
Mind hasztalan! bár fáj neki,
De nem mehet, nem teheti;
Kitér előlük, más útat vált,
És szép fejét búsan lehajtva,
Magában halkan mondogatja:
„Jó emberek, ah hogyha tudnák! . . .“
De itten azután egyszerre
Elhallgat, mintha megrettenne,
Hogy megjelen a gondolat,
A szörnyű rémkép, mely miatt
Földönfutó lett, mely elül

Barangolással menekül,
Nem kedvtelésből örömest,
De csak ha elfáradt a test,
Ha kimerült, ilyen nagy áron,
Borúl szemére enyhe álom.

„Mit ünnepély, hivalgó pompa!“
— Gondolja — nézve a távolba.
„Levegő, levegő kell nekem,
A tengeren, a hegyeken . .“

Bár únja már, gyülöli mind,
Mint ellenségeket tekint
Mindent, mi nagy, fényes, magas,
A csillogó víz, a havas,
Emlékek, városok, romok,
Kéjpaloták, mind megunott,
Átolvasott könyv már neki —
Csak az alacsonyt szereti.

Az alacsony, a közönséges,
Minden, mi egyszerű, szegényes,
Ah ez az, a miért eped,
Az egyedüli élvezet.

Mert ismeretlen, új előtte,
Ez a paradicsom gyümölcse.
De mint az éden kapujánál,
Im itt is egy arkangyal őrt áll,
A magas rang, legmagasabb,
Szól tiltakozva: „nem szabad.“

Csak álruhás inkognitoban
Mulathat olykor a tilosban.
Pusztán, vadonban egyedül
Bolyongva néha sikerül
Megcsalni a törvényeket,
Miket szeszélye sérteget.

Igen, ha csöndes völgy öléből,
Erdős hegyoldal rejtekéből,
Országutaktól félre, távol
A kapzsi lármás nagy világtól,
Lakása egy erdésznek
Mint nyájas föcskefészek,
Lombok közül kikandikál:
Elbámul ott mindig, megáll,
És addig, addig, hogy betér
A gazdát üdvözölve kér
Egy jó ital hideg vizet;
Azért királyilag fizet,

Mit látva gazda és cseléd
Alig találja a helyét,
És szivesen látott a vendég,
„Nem tudják, hogy kinek tiszteljék.“

„Nem tudják, hogy kinek tiszteljék!“
Ki boldogabb, mint ő, ezt hallva?
Bár a falon egy szörnyü fénykép
Az ő hasonmását mutatja.
De hát e jámborok, hogy sejtsék
Azt a csodát, őrült cserencsét
Hogy az van itt, az, a ki ottan
Babér között, koszoruzottan
Az volna itt, egy földi Isten?
Nem, nem, csak nem kell megijedni,
Nem fogja itt ismerni senki —
Marad bizonnyal ismeretlen —
Betelve vágya . . . Nosza hát már
Bátran vigan; szabad a vásár!

Most ő is ember, mint a többi,
Egy közönséges útas „földi“ . . .
Kirugva a világ alóla;
Ország-világra semmi gondja.
Kezet fog a jó házi néppel

És a lakásban szerte nézdel,
Mély áhitattal, mozdulatlan
Olyan malasztos hangulatban
Hogy szinte csuklik már a térde
Legott omolni a középre
Könnyülten bünbánón, zokogva
Mint egy vezeklő a templomba'". . .

Mert templom ez, ugy érzi, itten
Sugdossa az körülte minden;
Az egyszerüség, mély alázat,
A béke, csöndesség pompája,
Mártir szegénység glóriája
Avatja szentté e kis házat.

A mérhetetetlen szörnyü távol
Ama körök magaslatától
A melyben ő élt, élni fog,
Hol éj nap minden ugy ragyog,
E szédítő csodás ellentét
Meghatja elmerengő lelkét.

És gondolataiba mélyed:
Hogy im hát ember itt is élhet!
Ez alacsony kicsiny szobában,
A társaságtól félre, dugva

E temetői néma zugba;
Hirnévtelen, örök homályban
E füstös gerendák alatt,
S ki tudja, nem e boldogabb,
Mint sokan ott. hol annyi csáb van,
A Hymalája magasságban,
Hol elvégződik a világ,
Honnan se fölebb, se tovább;
Kezdődik a nagy űr, a semmi,
Lehet csak esni, nagyot esni . . . .

De már tovább nem tépelődik
Mert már ha igy van, mostan ő itt
A helyzetet kizsákmányolja.
A kisszerüben most van módja.
Most itten ő a szegénységben
Kedvére duskál, kéjeleg.
Tanulmányozza voltaképen
— Mi neki úgy is kötelesség,
Bár tette volna régesrégen —
Az érdekes népéletet
A házi néppel szóba állva,
Kiváncsi rá minő lehet
Ez egyszerü ős emberek
Tudása, érzelemvilága?

Kérdez, felelget és im látja,
Hogy a mi nyers: erő van benne;
Bár tanulatlan, szűz az elme,
Ködös tanoktól érintetlen,
Pihent, nyugalmas. józan, ép,
Kevés, de neki jó, elég.
Bár együgyűk, de épen abban
Talál szokatlan kellemet.
És megtörténik a hallatlan,
Jóságos ég! hogy ő nevet.
Majd azután gondol nagyot,
Az hogy parányit, alacsonyt.
Elképzeli, ha kerülőnek
Szegődne el, hogy élne ő meg?
Ám lássa hát, nehéz a munka?
Az udvaron, hol ép a szolga
Tuskót, csómosat hasogat szét,
Kezébe fogja a nagy fejszét,
Neki huzódoz, nagyokat vág,
Ugy széthasít legvastagabb fát,
Hogy messze lódul két darabja,
Az egyik erre, másik arra.
Aprózza a hasábot, rőzsét,
De nem soká tart a dicsőség —
Kifárad; ám de nem hiába

Sovány ebédjét megszolgálta,
A melyhöz épen most beintik;
És ó csodák csodája, ízlik!

És a mi fő, ó boldog éj,
Utána alszik, mint a téj,
Mint a kidöntött szálfa, télen,
Hó szemfödéllel betakarva,
Mély csöndü erdő közepében
Nem álmodik, mi sem zavarja.

Folytatva utját a vidéken,
Mindenfelé ellátogat
Országút mellett, faluvégen
Lát sátoros czigányokat
Az apjuk épen üstöt foltoz;
Körülte mennyi a gyerek!
Akár az orgonán a síp.
Mind meztelen, de mind ugrándoz
Fürgén, vidáman, mint a csík.
És kérdve tőle, hogy mit gondol,
Nem e sok is már ez a jóból?
A dáde könnyedén felelí: „hát
Kire maradna ez a nagy világ?“

Majd másszor, hogy kimenekül
Sötét, komor hegyek közül,

A délibábos pusztán járva
Akad megint ujabb csudára.
Nagy tábla kukoricza szélén
Emelkedett kis buczka szélén,
Mereven áll, mint a czövek
Noha pedig már jó öreg,
Egy kis zömök, mándlis paraszt,
Bajusza majdnem egy araszt.
Tekintete parancsoló;
Tüskés szemöldöke alól
Két héja szem villog, ragyog.
Kezébe furkós somfabot,
A melylyel fenyegetve int
Ha valaki közeledik
S átlépve a birodalom
Ahol övé az uralom.
Vajon ki e hatalmas ősz?
Ki volna más? — a kukoriczacsősz.
Kunyhója száraz kukoricza-szár.
A nyári szellő rajta ki s be jár.
Lencsés cseréppipája a fogán,
Tarisznya, benne kostök, vad, mokány
Kapa dohány, de hát ez köll neki,
Szunyog raját ez messze kergeti;
Egy megviselt szűr, czifraságtalan,

No még meg aztán a mi rajta van,
Mindössze ennyi, mi övé, a kincs,
Ezenkivül csak egy kutyája sincs.
Előtte a parázsban, hamuba
Uj kukoricza cséve, burgonya,
Ma ettől, holnap attól — van elég,
Szűk bére mellett ez a „járulék“
Hozzá bicsakra tűzve süt szalonnát
A szomszéd csordakutról oltja szomját,
Nagy néha egy ital bor is kerül
(Ajándékképen, melylyel hébe-hóba
Meg-megveszik, ez a világnak sorja!)
Igy éldegél ő itten egyedül,
Szélben, viharban, forró napon át,
Élégedetten, mindig egyaránt.

Ez embert nézi s nem fogy a csudája.
Mi nagyszerűség a kicsinyszerűben!
Egy mikroskop világ a gombostűben.
Vajjon napestig itt egy helyben állva
Mit gondol össze-vissza? — kérdi tőle.
„Hát semmit!“ — ennyi rá a felelet.
(Nem sok, de több még sem lehet,
Mert kell-e több: nem félni attól,
Hogy megőrülhet — gondolattól?)

Eszébe jut Nagy Sándor, a hiú!
És elmerülve mélyen, ifiú
Szemében egy szemérmes köny remeg
S gondolja: „Az vagyok, a ki vagyok,
A föld kerekségén a legnagyobb,
De Isten látja síró lelkemet,
Azt elcserélném, szőrért szőrt, veled“

S hogy még kivenne többet is belőle,
Biztatja, vajh ha kivánsága van,
Akármi, mondja bátran, kérje tőle,
Ő teljesíti egybe . . . Hasztalan!
Mintegy kikelve kissé önmagából,
Gondolkozik; a semmiségbe bámul,
S a felelet megint csak az eléb bi:
„Mi kéne! Hát mi kéne? Semmi!“

Egy ember, a kinek nincs semmije,
És mindazáltal semmi vágya nincs!
Övé talán a föld, azt véli-e,
És rajta minden, a mi drága kincs?
És kettejük közül, mennykőbe, hát
E rongyos emberé a nagy világ?

Im hát most eljutott az *alsó* végre
A kisszerü, alanti is ki van meritve.

Nincs mit kutatni már tovább.
Ismerve mind két szélén, a világ
Ezentul még unottabb, üresebb.
Szivében egy legujabb, üde seb.
Mi béke, csönd itt lenn a mélyben!
Mi nyugalom, aczélos idegek!
A lélek nem háborg magával, épen
Csak az övé gyógyithatlan, beteg
Agyában egy bősz, átkos gondolat
Az őrület hazug *képzelt* veszélye
Fészkelte el magát, megy véle,
S e mérges vad darázs el nem marad,
Átalkodottul egyre ott donogva
Ijeszti el, nem ismert távolokba.

Hát menni kell, fáradni untalan,
Bolyongnia, mint Ahasvérnek,
S jó még, ha egy — sötét — vigasza van:
Hogy napjai majd egyszer véget érnek . . .
És akkor aztán, majd, valamikor,
Ha leomoltak várak, templomok,
Fölszántva kripták, elfeledt romok,
És a profán szél mindent összhord;

Ha az idő enyészet, a halál
Diadalutján minden elvegyül:
Hamvában is majd akkor egyesül
A kukoriczacsősz és a — király . . . .

TARTALOM.

Albumba 3
De profundis 5
Fürdői emlékek 9
N. N. emlékkönyvébe 12
Idyll 14
Tünemények 16
A köröndnél 18
Lenni vagy nem lenni 20
Az állatkertben 28
Pásztor-órák 30
Nádas tavon 32
Emlékkönyvbe 35
Szobrok 36
A meyerlingi halott 38
Borongás 45
Sodoma 47
Utóirat 49
Az első 51
A legszebbnek 54
Szerelem hatalma 57
Őszi hangulat 59

Utolsó ábránd 61
Messze innen! 64
Mákszemek 67
Emléksorok 70
Elmult idő 71
Harmincz év után 76
»Segitség« 78
Credo 79
A szomorú körutas 82

PH
3351
V25A17
1892

Vajda, János
Költemények

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY